

LAUSUNTO

Asia: HE 77/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista sekä siihen liittyviksi laeiksi. Maa- ja metsätalousvaliokunta, 30.9.2025.

Suomen ilmastopaneeli

Raisa Mäkipää

TAUSTAA

Maailmanlaajuinen metsäkato ja luonnontilaisten ikimetsien tilan heikentäminen lisäävät kasvihuonekaasupäästöjä ilmakehään. Jäljellä olevien luonnontilaisten metsien säilyttämisellä on maailmanlaajuisesti valtava merkitys biodiversiteetille, ja samalla ne säilyttävät metsien hiilivarastoja, jotka luonnontilaisissa metsissä ovat keskimäärin suurempia kuin talousmetsissä. Maailmanlaajuisesti maankäytön muutoksien aiheuttamat hiilidioksidipäästöt olivat Global Carbon Projectin mukaan jaksolla 2013–2022 vuosittain 4,7 (+2,6) Gt CO₂ ja yli 10 prosenttia kaikista ihmisen aiheuttamista kasvihuonekaasupäästöistä. Kumulatiivisesti ilmakehään kertyneistä ihmistoiminnan aiheuttamista hiilidioksidipäästöistä neljännes on peräisin maankäyttösektorilta erityisesti metsäkadosta.

Lakiesityksen tavoitteena on hillitä metsäkatoa ja luonnontilaisten metsien heikentämistä maailmanlaajuisesti. Esitys sisältää kattavat perustelut ja arvion vaikutuksista ilmastomuutoksen hillintään. Tässä Ilmastopaneelin lausunnossa keskitytään esityksen ilmastovaikutuksiin.

SUOMEN ILMASTOPANEELIN NÄKEMYKSET

Metsäkato on maailmanlaajuisesti ja Suomessa merkittävä kasvihuonekaasupäästöjen aiheuttaja. Maatalouden laajentuminen aiheuttaa lähes 90 prosenttia maailmanlaajuisesta metsäkadosta; tästä yli puolet johtuu metsien muuntamisesta viljelymaaksi ja lähes 40 prosenttia karjan laidunalueiden raivaamisesta. Suomessa metsäkatoala on 2010-luvulla ollut vuosittain keskimäärin noin 14 000 hehtaaria. Metsäkadosta on aiheutunut vuosien 2013–2019 välisenä aikana vuosittain noin 3,7 Mt CO₂-ekv. päästöt, mikä on suuruusluokaltaan noin 6 prosenttia Suomen kokonaispäästöistä. Viljelymaaksi muutetut alueet ovat aiheuttaneet noin puolet metsäkadon päästöistä. Metsäkadon päästöt ovat suurimpia silloin, kun turvemaametsä muutetaan viljelymaaksi. Vuosina 2021–2023 uutta peltoa on raivattu alle 3000 hehtaaria vuosittain.

Esitetty metsäkatoasetus vaikuttaisi metsäkatoon ja siitä aiheutuviin ilmastopäästöihin vain rajoitetusti, koska velvoitteet ja seuraamukset eivät koskisi kaikkia uusien raivattujen peltöjen käyttömuotoja (kohdistuisi Suomessa nautakarjatalouteen). Kattavimmin kaikkea metsäkatoa hillitsee se, että esityksen mukaan pellonraivauksen seurauksena tuotettu puu tulisi markkinakelvottomaksi.

Suomessa on jo pyritty hillitsemään metsäkatoa ja sen aiheuttamia päästöjä, mutta valitut toimet ovat olleet tehottomia, eikä niillä ole onnistuttu hillitsemään erityisesti suometsien raivaamista pelloiksi tai raivaamista karjatalouden käyttöön, mihin tämä lakiesitys vaikuttaa.

Metsäkatoasetuksella hillittäisiin luonnontilaisten ikimetsien tilan heikentämistä. Luonnontilaisten metsien suojeleminen lisäisi metsien hiilivarastoa verrattuna kehityskulkuun, jossa niiden käsittely olisi nykyisten talousmetsien kaltaista, koska luonnontilaisten metsien keskimääräinen hiilivarasto on selvästi talousmetsien hiilivarastoa suurempi. Suomessa jäljellä olevien luonnontilaisten metsien pinta-ala on niin pieni, että niiden talouskäyttöön ottamisella ei ole merkitystä Suomen metsäteollisuuden saatavissa

olevalle puuraaka-aineelle. Selkeä, eri osapuolien hyväksymä määritelmä luonnontilaisille metsille ja hallinnollisesti yksinkertainen järjestelmä luonnontilaisista metsistä tulevan puuraaka-aineen todentamiseksi turvaisivat tehokkaasti metsien hiilivaraston säilymistä ja tukisivat Suomen ilmastotavoitteita.

Metsäkatolilla hillittäisiin maankäyttösektorin kasvihuonekaasupäästöjen kasvua ja esitetyt seuraamukset ovat suuruudeltaan niin merkittäviä, että niillä voi olettaa olevan ohjaava vaikutus. Esitetyn lain toimeenpano edellyttää varsin mittavaa hallinnollista työtä ja seurantajärjestelmän kehittämistä, mikä vähentää aikaansaatavien päästövähennysten kustannusvaikuttavuutta. Esimerkiksi Suomen kansalliseksi järjestelmäksi tarkoitettu ja valmisteltu maankäytön muutosmaksu olisi kattavampi, koska se koskisi kaikkia maankäytön muutoksia metsästä muuhun käyttöön, ja toisi valtiolle myös tuloja, eikä ainoastaan seurantajärjestelmän toteuttamiseen liittyviä kuluja.